

РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

Жалба на пресуда на првостепен суд
Одржување расправа пред второстепен суд

Зуица Наумова,
судија на Апелационен суд Скопје

13.11.2017

Поим на правните лекови

- Уставот на Република Македонија во член 15, го гарантира правото на жалба против поединечните правни акти донесени во постапка во прв степен пред суд, управен орган или организација или други институции што вршат јавни овластувања.
- Ако странките сметаат дека пресудата или постапката во која е донесена е неправилна или незаконска, ќе вложат правен лек со барање од повисокиот суд да ја исправи неправилноста, односно незаконитоста пред пресудата да стане правосилна.
- Постапката по правните лекови не е задолжителен стадиум, тоа зависи од диспозицијата на странките (**како право, а не должност**).
- Цел на постапката по правните лекови е контрола на одлуките на понискиот суд.

Оправданост на правните лекови

- Основното оправдување на правните лекови е во создавање можност да се дојде до правилна и законита одлука.
- Судската одлука е поубедлива во очите на јавноста доколку еден кривично-правен спор се разгледува во повеќе инстанции.
- Потребата од воедначување на судската пракса, еднообразна примена на законите и единствени сфаќања во однос на основните кривично-правни институти.

Двостепеност и тристепеност на кривичната постапка

- Кривичната постапка согласно ЗКП во основа е двостепена, но во одредени случаи е тристепенена, бидејќи постои и правен лек против второстепената одлука, во следните случаи:
 - Ако второстепениот суд изрекол казна доживотен затвор или ако ја потврдил пресудата на првостепениот суд со која е изречена таква казна;
 - Второстепениот суд донел пресуда врз основа на одржана расправа и
 - Второстепениот суд ја преиначил пресудата на првостепениот суд со која обвинетиот е ослободен од обвинението и изрекол пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен.
- За жалбата против второстепената пресуда решава судот од трет степен на седница на советот, согласно одредбите што важат за постапка во втор степен. Пред овој суд не може да се одржи расправа.

Редовни правни лекови

- Согласно ЗКП редовни правни лекови се:
 - Жалба на пресуда на првостепен суд;
 - Жалба на пресуда на второстепен суд и
 - Жалба на решение.
- Основен критериум за поделба, односно за раграничување на редовните од вонредните правни лекови е правосилноста на одлуката.

Жалба на пресуда на првостепен суд

- Право на изјавување жалба
 - Странките, бранителот, законски застапник на обвинетиот и оштетениот, брачен, односно вонбрачен другар на обвинетиот, роднина по крв во права линија, посвоител, посвоеник, брат, сестра и хранител.
- Одредување од правото на жалба и откажување од изјавената жалба
- Содржина на жалбата
- Постапка пред првостепениот суд во врска со поднесена жалба
 - Ненавремена и недозволена жалба ќе ја отфрли со решение претседателот на советот на првостепениот суд.
- Достава на жалба до противната странка заради одговор

Основи за поднесување жалба

- 1) Суштествена повреда на одредбите од кривичната постапка
- 2) Погрешно утврдена фактичка состојба (освен кај пресуда врз основа на признание)
- 3) Повреда на Кривичниот законик
- 4) Поради одлуката за кривичните санкции, за одземање на имотна корист, за трошоците на кривичната постапка, за имотно-правните барања, како и поради одлуката за објавување на пресудата преку печат, радио или телевизија

Постапка по жалба пред второстепен суд

- Определување на судија известител
- Доставување на списите кон предметот до надлежниот Јавен обвинител ако се води постапка за кривично дело за кое се гони по барање од Јавниот обвинител
- Рокови за враќање на предметот од Јавното обвинителство
- Седница пред второстепениот суд
 - Јавна седница
 - Нејавна седница
- Расправа пред второстепен суд

Одржување на расправа

- Расправа пред второстепен суд ќе се одржи ако:
 - 1) се утврди дека постои суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка од членот 415 став (1) на ЗКП кои според оцената на советот може да се надмине со одржување на главна расправа или
 - 2) се утврди дека постои погрешно утврдена фактичка состојба во текот на првостепената постапка или кога новите факти и докази за првпат изнесени во жалбата се оценети како дозволени.
- Правила за одржување расправа пред второстепен суд
- Тек на расправата пред советот на второстепен суд

Граници на испитување на првостепена пресуда

- По службена должност - дали постои повреда на одредбите на кривичната постапка по член 415 став (1) точка 1, 5, 6, 8, 9, 10 и 11 и дали главната расправа спротивно на одредбите на овој Закон е одржан во отсуство на обвинетиот, а во случај на задолжителна одбрана и во отсуство на бранителот на обвинетиот и дали на штета на обвинетиот е повреден Кривичниот законик.
- Ако второстепениот суд по повод на чија и да е жалба утврди дека причините поради кои ја донел одлуката во корист на обвинетиот се и од корист за некој од сообвинетите кој не изјавил жалба или не ја изјавил во тој правец, ќе постапи по службена должност како да постои таква жалба – **Привилегија на здружувањето.**
- Жалбата поради погрешно утврдена фактичка состојба или поради повреда на Кривичниот законик изјавена во корист на обвинетиот, содржи во себе и жалба поради одлуката за кривичната санкција и за одземањето на имотната корист – **Проширено дејство на жалбата.**
- Ако е изјавена жалба само во корист на обвинетиот, пресудата не смее да се измени на негова штета во однос на правната оценка на делото и на кривичната санкција – **Забрана за менување на полошо.**

Одлуки на второстепен суд по жалба

- Решение за ненавремена или недозволена жалба.
- Пресуда со која се одбива жалбата и се потврдува првостепената пресуда.
- Пресуда со која се преиначува првостепената пресуда.
 - кога решавачките факти во првостепената пресуда се правилно утврдени и со оглед на утврдената фактичка состојба со правилна примена на Законот треба да се донесе поинаква пресуда.
- Ако второстепениот суд најде дека постојат законски услови за изрекување на судска опомена, со решение ќе ја преиначи првостепената пресуда и ќе изрече судска опомена.
- За сите жалби против иста пресуда, второстепениот суд одлучува со една одлука.

- Укинување поради суштествени повреди - второстепениот суд уважувајќи ја жалбата или по службена должност со решение ќе ја укине првостепената пресуда и ќе го врати предметот на повторно судење ако утврди дека постои суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка, освен ако не одлучи да одржи расправа
- Првостепената пресуда може да се укине и само делумно, ако одделни делови од пресудата може да се издвојат без штета за правилно пресудување.
- Одлука во врска со притворот (продолжување или укинување на притворот). Против решението не е дозволена жалба.
- Ако обжалената пресуда веќе еднаш е укината, второстепениот суд ќе одржи расправа и мериторно ќе одлучи по предметот.

Примери од судска пракса

- Најчести случаи на преиначување на првостепените пресуди е поради правилна примена на Кривичниот законик во врска со одлуката за кривичната санкција и правната квалификација на делото, како по жалба на Јавниот обвинител, така и по жалба на обвинетиот.
- ❖ *Пример* – преиначена првостепена пресуда заради правилна примена на КЗ, за кривично дело Незаконит лов по чл.228 ст.(1) од КЗ, а заради задолжителната примена на ставот (5) од истиот член.
- ❖ *Пример* – правна квалификација – продолжено кривично дело по чл.45 од КЗ, кога сторителот со умисла ќе изврши повеќе временски поврзани дејствија што претставуваат повеќекратно остварување на исто дело, искористувајќи ист траен однос, исти прилики или други слични околности.
- ❖ *Пример* – Одземање на предмети кај кривичното дело по чл.215 и чл.396 од КЗ, и одземање на имотна корист.

- Најчести случаи на укинување на првостепена пресуда е поради суштествени повреди на одредбите од кривичната постапка од член 415 став (1) точка 11) од ЗКП, како и поради погрешно утврдена фактичка состојба по член 417 од ЗКП кога треба да се нареди нова главна расправа пред првостепениот суд.
- ❖ **Пример** – повреда од чл.415 ст.(1) т.11) од ЗКП во врска со чл.404 ст.(1) т.1) од ЗКП (примена на чл.12 ст.(2) од КЗ)
- ❖ **Пример** – за пречекорување на овластувањата што му припаѓаат на судот согласно Законот, а со тоа и повреда на одредбата од чл.416 ст.(1) т.5) од ЗКП (пример за Кривично дело Разбојништво – пречекорено овластување за казната)
- ❖ **Пример** – нема опис и карактер на повреди во изреката на пресудата како обележје на кривичното дело
- ❖ **Пример** – повредено право на одбрана (задолжителна одбрана)
- ❖ **Пример** – повреда на чл.428 од ЗКП
- ❖ **Пример** – повреда на чл.415 ст.(2) вв чл.387 ст.(3) (сослушување на вешто лице на главна расправа)

Ви благодарам на вниманието

Судија Зуица Наумова
Апелационен суд Скопје